

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

4 An suffice(n)ter diuidatur ens rationis in dicta tria membra, vbi rota
varietas entiu[m] rationis, quæ occurrere potest, explicatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

cum alio, vt ea ratione per modum respectiui à nobis concipiatur.

VI. Atque hinc colligitur vterius propria & formalis differentia inter respectum rationis, & alia duo membra, quod relatio rationis formaliter dat denominationem respectiuam secundum rationem, & per eam nos explicamus aliquid positiuum in re, præsertim quando talis relatio habet in re ipsa aliquod fundamentum saltem remotum. Quod ideo aduerto, quia interdum fundatur tantum in modo nostro concipiendi, & tunc fieri potest, vt per eam solum explicetur aliqua negatio ex parte rei, vt patet de relatione rationis identitatis eiusdem ad seipsum. Hoc tamen est quali per accedens ad denominationem relatiuam, quam confert relatio rationis vsq; sic. At vero negatio & priuatio ex suo genere denominant per modum absoluti & positiui secundum rationem quamuis per eam denominationem solum carentiam nos declaramus: vt denominamus aerem tenebrosam, quali affectum quadam dispositione absoluta luminis opposita, per quam hanc carentiam luminis declaramus.

VII. Nec refert, quod priuatio per positiuum cognoscatur & definiatur ad modum relationis, tum quia illud magis provenit ex ipso fundamento negatiuo quod in re supponitur, quam ex modo concipiendi tale ens rationis per modum positiui, tum etiam, quia ille modus habitudinis priuationis ad habitum, eo modo quo in priuatione esse aut concipi potest non est per modum relationis secundum esse, aut secundum dici, sicut vnum contrarium per aliud cognoscitur. Vnde fit vt dati possit priuatio relationis realis, quæ non concipitur per modum relationis, quamuis sine termino cognosci non possit. Vt, verbi gratia, esse orphanum, priuatio quædam est, quæ immediate videtur priuare relationem filiationis, quæ tollitur per mortem patris, & ideo illa priuatio intelligi satis non potest sine parte, & tamen non concipitur per modum relationis, sed potius per modum cuiusdam absolute affectionis, quæ manet in vno extremo, ablato alio, nam hoc ipso, quod per illum modum concipiendi declaramus priuationem relationis, concipimus illam per modum absoluti, & non respectiui.

Differentia inter negationem & priuationem.

VIII. Denique, quod spectat ad distinctionem inter alia duo membra, scilicet priuationem & negationem, non est dubium quin aliquo modo sint distincta, nam priuatio dicit carentiam in subiecto apto nato, negatio vero dicit carentiam in subiecto absolute & simpliciter. An vero differentia sit essentialis seu formalis, necne, quæstio est parui momenti, quam in Sectione quinta expediemus commodius. Nunc solum aduerto ex Diuo Tho. quæst. 3. de malo, artic. 7. negationem dupliciter sumi posse, primo in communi, & sic proprie & adæquate condistingui à relatione rationis & vterius diuidi in priuationem proprie dictam, & in negationem præsumptam, prout dicit carentiam in subiecto non apto seu inepto: & hic est secundus modus quo sumi solet negatio. Atq; ita illa trimembris diuisio, quam tractamus, duas bimembres continet: prima est entis rationis in positiuum, quod est ad aliquid, & negatiuum. Et hæc prima diuisio est in membra essentialiter diuersa, eo videlicet modo, quo in his entibus potest cogitari essentialis constitutio aut diuersitas.

IX. Potest tamen de hac diuisione dubitari an sit vniuersa an analogica: & si est vniuersa, an sit generis in species, vel qualis sit: sed hæc, quæ parui momenti sunt, legentis disputationi & cogitationi relinquo. Mihi quidem videtur esse vniuersa, quia nulla est sufficientia

Tom. II. Metaphyl.

ficiens ratio analogica, videtur etiam esse generis in species, nam hi respectus possunt etiam entibus rationis attribui: & in eis cogitari potest compositio ex genere & differentia, vt ex Dialectica suppono. Et in presenti etiam potest ille conceptus entis rationis ita abstrahi, vt in suo ordine concipiatur tanquam quid completum, & habens differentias extra sui rationem. Altera diuisio, vel potius sub diuisio est entis rationis negatiui in communi, in negationem strictè sumptam, & priuationem, quam in duabus Sectionibus sequentibus commodius declarabimus.

SECTIO IV.

Virum ens rationis sufficienter diuidatur in negationem, priuationem, & relationem.

Ratio dabitur est, quia ens rationis proportionaliter diuidi potest per omnia prædicamenta: ergo nõ facis comprehenditur in illis trib. membris. Antecedens patet, quia discurrendo per omnia prædicamenta, in singulis confinguntur aliqua entia rationis per proportionem ad realia, quæ totidem prædicamenta rationis proportionaliter possunt constituere. Vt in substantia concipitur chymera aut similia monstra rationis, quæ per modum substantiæ concipiuntur, non enim finguntur vt adiacentia aliis, sed vt entia per se ficta. In quâtitate videtur esse in primis spaciū imaginariū, quod per modum cuiusdā extensionis nos concipimus: quantitas etiam illa quam in Chymera, v. g. concipimus, ens rationis est. Rursus in qualitate videtur esse magna latitudo entium rationis nam famam v. g. & honorem concipimus, vt dispositionem convenientem personæ honoratæ, seu bonæ famæ, cum tamen in illa tantum sit ens rationis. Item dominium humanum, vel iurisdicctio, concipiuntur vt potestates quædam, quæ propterea appellari solent potentia morales, tamen sunt entia rationis. Deinde sicut fingimus Chymeram, ita in illa fingere possumus figuram propriam eius, quæ vt sic etiam erit quædam qualitas rationis. Et fere ad hunc modum possunt in Chymera reliqua prædicamenta per modum entium rationis confingi, vt si quis in ea exogiret proprias actiones vel passionis, seu modos & proprium Vbi, & similia. Et præterea specialiter actio si concipiat vt forma absoluta inhaerens agenti, est quoddam ens rationis, non per modum relationis, sed per modum actionis, & e conuerso denominationes visus, cogniti, amari, & similes, si concipiantur vt aliquid in re denominata, concipiuntur per modum cuiusdam passionis, & vt sic sunt entia rationis. Item in prædicamento Quando, concipimus extensionem imaginariam, vel denominationem ab extrinseco tempore vt mensurante, ac si esset quippiam in re denominata, & idem est de cæteris prædicamentis. Ergo nõ recte coarctatur partitio entium rationis ad illa tria membra. In contrarium vero est, quia nisi illa diuisio sufficiens sit, non erit convenienter data, quod erit contra communem sententiam.

Prior modus explicandi sufficientiam diuisionis.

II. Duo possunt esse modi explicandi dictam diuisionem. Prior est vt illa diuisio non intelligatur dari de ente rationis in tota sua latitudine sumpto, sed tantum de illo, quod in re habet aliquod fundamentum. Vt enim notauit D. Thom. in 1. dist. 2. q. 1. art. 3. & dist. 19. q. 5. art. 1. quædam sunt entia rationis, quæ habent in rebus fundamentum, licet à ratione habeant complementum, vt ratio vniuersalis seu generis, & alia similes, & huiusmodi etia sunt negationes & priuationes vt facile potest ex dictis in superioribus.

sectionibus intelligi. Alia vero sunt entia rationis omnino ficta per intellectum sine fundamento in re, ut Chymera. Diuisum ergo illius diuisionis esse potest ens rationis quod in re habet fundamentum. Et ratio reddi potest, quia huiusmodi ens rationis aliquo modo deseruit ad scientias, & cognitiones rerum prout in hominibus esse possunt, & ita potest sub scientiam & doctrinam cadere, unde quia illa diuisio doctrinalis est, de illo tantum ente rationis merito traditur nam aliud ens rationis mere fictum, est omnino per accidens, & in infinitum multiplicari potest. Sic igitur nullum ens rationis quod in re habeat fundamentum, fingitur per modum substantie, sed per modum adiacentis alicui in quo fundatur: omne enim ens rationis quod fingitur per modum substantie est mere fictum, & sine fundamento: unde mirum non est, quod in illa diuisione non comprehendatur, unde etiam fit, ut omnia entia rationis quae per modum accidentis in tali ficta substantia concipiuntur, ab hac etiam diuisione excludantur, quia etiam sunt mere ficta, & sine fundamento. Ac denique iuxta hanc interpretationem concedi poterit, entia rationis quae mere ficta sunt, vagari per omnia praedicamenta, seu ad eorum imitationem posse confingifecus vero esse de iis quae in re habent fundamentum.

III.
Expenditur
praedicta
insufficiencia
ratio.

Sed iuxta hanc sententiam adhuc superest exponendum, cur illa entia rationis, quae in re habent fundamentum, & per modum accidentium finguntur, non possit saltem per plura praedicamenta accidentium multiplicari. Vt n. in praecedente sectione dicebam, ens rationis quod diuiditur in negationem, relationem, & priuationem, virtute prius diuiditur in ens posituum & negatiuum: ut ergo illa diuisio sit adaequata, oportet ut omne ens rationis posituum sit etiam relatiuum: huius ergo rei rationem inuestigamus nam discursus in principio factus videtur ostendere plura esse entia rationis habentia in re fundamentum, quae excogitantur ad modum aliorum praedicamentorum, praesertim qualitatis seu potentiae, & actionis, & passionis.

IV.

Solent autem huius rei ratio reddi ex proprio constitutiuo relationis ut sic quod est esse ad aliud. Nam hic modus, seu quasi differentia praecise sumpta, scilicet, *ad ut ad*, ex se non ponit aliquid inherens rei quae refertur: accidentia vero absoluta secundum proprias rationes dicunt aliquid inherens. Et hinc est ut ens rationis quod ut posituum accedens cogitatur, semper concipiatur per modum relatiui, & non per modum absoluti, quia ipsum esse ad aliud, cum ex se non dicat inherere, cogitari potest ut affixum seu quasi adiunctum per rationem, non tamen potest cogitari ut quid absolutum & inherens, quia inherere ex proprio conceptu intrinseco dicit aliquid reale.

V.

Quae ratio videtur habere fundamentum in D. Thoma 1. p. q. 28. art. 1. Eam tamen recte intelligere & declarare oportet, habet enim difficultatem quo ad omnes suas partes. Prima, quia esse ad aliud, vere ac proprie sumptum, quippiam reale est, & inherens, ut supra diximus, & hoc non obstante per rationem excogitatur esse ad, non verum, sed fictum: ergo idem dici poterit de esse in, etiam absoluto. Secundo, quia non omnia praedicamenta, absolutorum accidentium dicunt veram inherentiam, sed quaedam dicunt adiacentiam extrinsecam, ut supra visum est: ergo ex hac parte etiam habet fundamentum ut secundum rationem fingantur. Quod vero Caietanus ibi, & alii sentiunt, esse ad ut sic abstrahere a reali & rationis, ut in hoc fundent dictam rationem, supra a nobis improbatum est.

VI.

Quocirca illa ratio in hoc sensu videtur sumenda, quod nimirum, quia relatio secundum propriam & peculiarem rationem includit habitudinem non solum ad subiectum, sed etiam ad terminum, potest in-

tellectus hanc posteriorem rationem praecise considerare non considerando aliam expresse etiam si in re ipsa includatur in vero esse ad: quae praecisio & consideratio satis est, ut intellectus possit concipere & comparare aliquid per modum respicientis aliud, etiam si in illo vere non sit talis respectus: atque ita est in relatiuis peculiaris ratio, ob quam possunt entia rationis positiua concipi per modum relationum: haec autem ratio non reperitur in praedicamentis absolutis nisi fortasse quatenus includunt aliquem transcendentelem respectum, nam sub ea ratione iam sunt quodammodo ad aliud. Si vero aliqua entia rationis excogitantur per modum relationum, hoc ipso finguntur ad instar relationum praedicamentarium, & non transcendentalium, quia sunt illi respectus, aduentitii per extrinsecam conceptionem intellectus, & non concipiuntur ut intrinsece pertinentes ad constitutionem alicuius entis, quod est de ratione respectus transcendentalis. At vero in accidente absoluto quatenus absolutum est, nullum est fundamentum ad cogitandum aliquod ens rationis posituum illi proportionatum, siue tale accedens sit inherens, siue adiacens, nam in tota hac amplitudine sumendum est accedens absolutum in praedicta ratione, & verbi ipsum inherendi interdum in ealata significatione sumi solet. Atque haec ratio sic posita magis declarabitur discurrendo per singula exempla superius posita.

Satis fit difficultatibus initio positis.

Primum erat de spatio imaginario, quod ad modum VII. dimensionum concipimus. Atque verum sit spatium huiusmodi spatium sic conceptum esse ens rationis imaginarij, comprehenditur tamen sub negatione vel priuatione late sumpta, quia spatium illud seculis dimensionibus, negatiuum quid est: nos vero ad illud declarandum, ita illud concipimus, & de illo loquimur, ac si esset quid posituum, & in hoc consistit ens rationis, quod est negatio vel priuatio, videtur est. Hinc vero recte concludi potest, entia rationis quae sunt negationes vel priuationes, reuocari posse ad diuersa praedicamenta, iuxta exigentiam formarum quibus tales negationes opponuntur. Ut etiam in exemplo illo de successione imaginaria, quam concipimus secluso tempore reali, de qua eadem ratio est quae de spatio imaginario.

Aliud exemplum erat de quibusdam denominationibus pertinentibus ad genus qualitatis, ut sunt illae quae sumuntur a fama vel honore, quae prout habentur in humana existimatione, & censentur aliqua bona, non sunt propria entia rationis, sed denominationes extrinsecae a formis realibus existentibus in alijs, & sic honor dicitur esse in honorante & fama esse clara notitia cum laude. Si vero hinc sumatur occasio fingendi aliquod ens rationis in honorato, illud non est nisi per modum relationis obiecti cognitui vel alio modo significati seu representati, sicut paulo inferius dicemus de obiecto viso vel cognito. Aliud exemplum erat de morali potestate dominii vel iurisdictionis, & haec etiam concipitur a nobis per modum cuiusdam relationis superioris, nam ad concipiendam hanc potestatem non fingimus aut cogitamus aliquid per modum qualitatis super additum ei cui talis potestas datur, sed solum concipimus illi addi respectum superioris fundatum in aliqua extrinseca denominatione proveniente ex voluntate alterius.

Praeterea addebatur exemplum de actione & passionem, de quibus diuersa est ratio. Nam actio si sit immanens non concipitur in agente ut aliquid rationis sed sit aliquid rei: si vero sit transiens, aut agens tale est, ut inde in illo resultet relatio realis, & tunc etiam non potest inde concipi in agente aliquid rationis, sed solum aliquid rei: si tamen tale sit agens ut in eo